

**КАФЕДРА КАМЕРНОГО СПІВУ
КАФЕДРА ОПЕРНОГО СПІВУ**

Педагогічна практика

Освітній ступінь	«Бакалавр»	Курс	3, 4
Спеціальність	025«Музичне мистецтво»	Семестр	6, 7
Освітньо-професійна програма	«Музичне мистецтво» Оперний спів Камерний спів	ECTS	3
Статус	Обов'язкова	Годин	90
		Практичні	34
		Самостійна робота	56
Форма контролю	Залік		

Інформація про викладача

ПІБ	А н т о н ю к Валентина Геніївна, докторка культурології, професорка, завідувачка кафедри камерного співу Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, народна артистка України.
Профіль викладача	https://orcid.org/0000-0003-1821-1933 https://www.webofscience.com/wos/author/record/IXN-3052-2018 https://scholar.google.com.ua/citations?user=ZmDugvMAAAAJ&hl=ua
e-mail	Solospiv@i.ua

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Педагогічна практика вокалістів-бакалаврів є важливою частиною підготовки до одного з основних напрямів їхньої діяльності після закінчення навчання, – творчо-педагогічного. Предмет «Педагогічна практика» є важливою складовою частиною загального курсу «Основи вокальної методики» і поряд з іншими музично-теоретичними дисциплінами необхідний для професійної та практичної підготовки студентів вокального факультету. Навчальним планом передбачені практичні заняття студента з учнем у присутності педагога з фаху впродовж VI-го та VII-го семестрів, по 1 годині на тиждень.

Програму побудовано відповідно до завдань, які висуваються сучасним етапом розвитку вищої мистецької освіти в Україні. Тут зосереджено авторську концепцію тьюторського навчання, заснованого на співтворчості й педагогічному супроводженні ¹.

¹ Базовою основою програми є видання: Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів) : підручник для музичних ВНЗ / видання третє, доповнене та перероблене. Київ : Видавець Бихун Ю. В., 2017. 218 с.

Мета курсу – прищеплення студентам-вокалістам необхідних навичок і практичних умінь індивідуальної педагогічної й дослідницької роботи в галузі сольного співу; сприяння в засвоєнні студентами практичних навичок в обсязі, необхідному для успішної професійної діяльності вокального педагога на основі застосування знань, набутих емпіричним шляхом у свого викладача з фаху та підкріплених теоретико-методичною базою суміжних дисциплін.

Основні завдання курсу «Педагогічна практика»:

- навчити диференційованому підходу до індивідуальної діяльності педагога-вокаліста;
- сформувати у студентів різноманітні вокально-педагогічні навички та навчити комбінувати їх у практичній діяльності;
- виявляти й шліфувати кращі індивідуальні методики викладання сольного співу;
- навчити практичному застосуванню теоретичних знань із вокально-виховної роботи та втілення методів виховання особистості;
- прищепити навички моделювання вокально-педагогічного процесу;
- сприяти підвищенню рівня музично-вокальної та загально-естетичної ерудиції;
- виховувати дбайливе ставлення до голосу;
- формувати навички роботи з вокально-педагогічним репертуаром;
- сприяти засвоєнню необхідних знань з педагогічної практики;
- навчити студентів формувати об'єктивні критерії в оцінці методичного рівня підготовки співаків.

Процес викладання курсу «Педагогічна практика» зорієнтовано на індивідуальні заняття зі студентами. На цих заняттях необхідно навчити студентів застосовувати на практиці ті теоретичні знання, які були отримані у рамках курсу «Основи вокальної методики». Для повного засвоєння предмету, співакам, крім власне фахових дисциплін, необхідно ще й залучення знань із філософії, естетики, історії, психології, педагогіки тощо.

Курс розрахований на студентів вокальних факультетів музичних закладів вищої освіти.

У результаті проходження педагогічної практики студенти-вокалісти повинні **вміти**:

- на підставі передових технологій і стратегій формування духовності зростаючого покоління орієнтуватися в дійсній сутності вокально-педагогічного процесу;
 - впроваджувати здобутки теорії, педагогіки й методики сольного співу на практиці;
 - розвивати кращі традиції української та провідних світових вокальних шкіл;
 - володіти різноманітними методами діагностики музично-вокальних здібностей, вікових та індивідуальних особливостей даного учня (студента);
 - скласти психолого-педагогічну характеристику учня;
 - доцільно планувати індивідуальні заняття;
 - скласти план вивчення вокального твору;
 - у процесі співування нових вокальних творів, використовувати індивідуальні можливості учня, завдяки добору спеціальних вправ тощо;
 - донести до свідомості учня методичні засоби роботи над різними типами вокальної техніки, зняття м'язових затисків, ін.;
 - передбачати результати підбору репертуару та прогнозувати перспективу розвитку голосу учня;
 - виходячи зі знання репертуару для окремих типів голосів та за рівнем складності, обирати найефективніші форми, методи, засоби навчання та розвитку індивідуальних природних здібностей учня;
 - здійснювати науково-педагогічне осмислення психології міжособистісних стосунків індивідуальних занять із використанням особистісно-орієнтованої методики;
-

– аналізувати й оцінювати хід художньо-просвітницької діяльності у ході проведення занять із педагогічної практики.

У результаті проходження педагогічної практики студенти-вокалісти повинні **знати:**

– психологічні засоби конструювання змісту професійної діяльності співака-соліста методами психолого-педагогічного спостереження та експерименту, соціологічних досліджень тощо;

– застосовувати критерії визначення природних даних, психологічних особливостей і художніх здібностей учня;

– застосовувати методики розробок індивідуальних програм музично-вокального та загального розвитку;

– виявляти особливо обдарованих учнів і спрямовувати на подальшу фахову освіту;

– методики прогнозування та визначення стратегії музично-педагогічної діяльності через знання і застосування вокально-педагогічного репертуару;

– застосовувати комунікативні засоби в механізмі якісної фахової підготовки, усвідомлюючи мету й завдання загального культуротворчого процесу;

– застосовувати творчий підхід у складанні робочих планів і програм, виборі спеціальної літератури;

– займатися просвітницькою роботою у світлі втілення концептуальних положень професійної музичної освіти;

– чітко орієнтуватися у прогностиці завдань музично-естетичного виховання засобами співу та знання оптимальних шляхів досягнення його високих результатів;

– здійснювати аналіз явищ вокального мистецтва як соціокультурного феномена в історичному ракурсі;

– виявляти та обґрунтовувати соціальні проблеми й суспільну значущість вокального мистецтва;

– виробити чітке усвідомлення джерел духовності та завдання збереження світу музично-вокальних цінностей;

– використовувати сучасні державні документи з питань розвитку суспільства, культури й мистецтва, науки й освіти України.

ПЕРЕЛІК ТЕМ

Тема 1. Методичні особливості педагогічної практики вокалістів

Тема 2. Самостійна робота практиканта над вивченням вокаль-но-педагогічного репертуару

ФОРМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Педагогічні:

- *вербальний*: пояснення, коментарі; обговорення;

- *наочний*: показ, демонстрація, ілюстрації;

- *аналітичний*: робота з літературою, аудіо та відеоматеріали;

- *проблемний*: визначення і вирішення проблемної ситуації;

- *ігровий*: робота з художнім образом твору, ігрове моделювання.

Мистецтвознавчі:

- *історико-типологічний*: систематизація вокальних творів за хронологією та класифікаційними угрупованнями;

- *історико-стильової реконструкції*: відновлення характеру і стилю виконання вокальних творів за описами сучасників, оригінальними нотними виданнями, еталонними виконавськими версіями;

- жанровий: визначення характерних ознак вокального твору за родовими і видовими ознаками;

- інтерпретаційний: моделювання різних інтерпретаційних моделей виконання відповідно до домінантних жанрово-стильових ознак музичного твору.

НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

Нотний матеріал відповідного курсу, музикознавча та методична література представлені у вільному доступі в бібліотеці та читальній залі Академії. Інструментарій у репетиційних приміщеннях, навчальних аудиторіях Академії надається для проведення занять, репетицій та концертних виступів відповідно до розкладу. За умови дистанційного навчання через протиепідеміологічні заходи, всі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали завантажуються на [GOOGLE DRIVE ifm1.2nmau@gmail.com](mailto:ifm1.2nmau@gmail.com). Програми модульних контрольних робіт у формі концертного виступу студентів у формі посилання на YOUTUBE надсилаються на офіційні електронні адреси кафедри.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Методи контролю за педагогічною практикою студентів-вокалістів регламентовані способами співтворчості викладача і студента, в ході яких виявляється засвоєння навчального матеріалу та опанування знаннями, вміннями й навичками вокально-педагогічної практики. У ході здійснення контрольних заходів, викладач – керівник педагогічної практики студентів-вокалістів оцінює:

- рівень засвоєння учнем студента-практиканта навчального матеріалу, з урахуванням завдань, винесених викладачем на самостійне опрацювання;
- уміння використовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань із вивчення вокального твору;
- обґрунтованість та логічність послідовності етапів вивчення з учнем вокального матеріалу (самоконтроль студента-практиканта);
- повноту опанування вокально-технічними завданнями та образно-художнім змістом виконуваних учнем творів;
- готовність до сценічного виконання вивчених вокальних творів, згідно з висунутими академічними вимогами.

Звітом курсу «Педагогічна практика» є відкритий урок і прилюдний виступ учня у концерті наприкінці семестру.

На залік у педагогічної практики студенти мають здати таку документацію, підписану викладачем-керівником:

- 1) індивідуальний план занять педагогічною практикою;
- 2) діагностичну карту-характеристику свого учня;
- 3) звіт про роботу за весь період педагогічної практики.

Підсумкові результати роботи студентів-практикантів оцінюються керівником педагогічної практики та заліковою комісією за фактом і якістю прилюдних концертних виступів їхніх учнів і виводиться середній сукупний бал.

Результати оцінювання самостійної роботи студента та його здатності до сприйняття й засвоєння вимог проявляються у проведенні керівником педагогічної практики контрольних заходів у ході проведення відкритого уроку та концертного виступу учня.

Наприкінці проходження педагогічної практики студент має подати комісії кафедри звіт, щоденник занять, діагностичну карту-характеристику на учня із зазначенням його природних даних і здійснених досягнень у процесі навчання

Із метою визначення повноти та тривкості знань і практичних навичок, набутих у процесі засвоєння курсу «Педагогічна практика», у навчальному плані передбачено залік у шостому і сьомому семестрах.

Критерії оцінювання знань студентів

- 90–100–А– відмінно** Практикант відмінно розкрив природні вокально-сценічні дані свого учня: покращив тембр, силу й політність голосу; продемонстрував у своїй роботі відсутність попередніх дефектів регістрового звучання й вимови, навички кантилени та правильного вокального дихання; розвинув образно-художнє мислення й навчив артистичного виконання представлених у програмі творів; на високому методичному рівні провів відкритий урок; підготував успішний виступ учня в концерті; знає правила етичного поводження в творчо-педагогічному колективі; обізнаний з основами гігієни голосу та застосовує ці знання на практиці; систематично вів письмові спостереження (індивідуальний план, щоденник, психолого-педагогічна діагностична карта) та підготував змістовний звіт.
- 82–89–В–добре** Практикант добре розвинув природні дані учня, навчив його артистизму виконання, розвинув діапазон голосу і показав роботу над згладжуванням регістрів, опорою дихання, кантиленою, вимовою; знає правила організації концертної роботи, етичного поводження в творчо-педагогічному колективі; обізнаний з основами гігієни голосу, правилами етичного поводження в творчо-педагогічному колективі та застосовує ці знання на практиці; систематично вів письмові спостереження (індивідуальний план, щоденник, діагностична карта) та підготував звіт.
- 74–81–С–добре** Практикант достатньо розвинув природні дані учня, навчив його артистизму виконання, розвинув діапазон голосу і показав роботу над згладжуванням регістрів, опорою дихання, кантиленою, вимовою; знає правила організації концертної роботи, етичного поводження в творчо-педагогічному колективі; обізнаний з основами гігієни голосу, правилами етичного поводження в творчо-педагогічному колективі та застосовує ці знання на практиці; систематично вів письмові спостереження (індивідуальний план, щоденник, діагностична карта) та підготував звіт.
- 64–73–D–задовільно** Практикант недостатньо добре навчив свого учня вокально-методичним прийомам; учень не зробив помітних успіхів: має проблеми з діапазоном, диханням, регістрами; заняття проводились несистематично; обізнаний з основами гігієни голосу, правилами етичного поводження в творчо-педагогічному колективі та застосовує ці знання на практиці; несистематично вів письмові спостереження (індивідуальний план, щоденник, діагностична карта) та подав звіт.
- 60–63–Е–задовільно** Практикант недостатньо опанував вокально-методичними прийомами; його учень не зробив помітних успіхів: має проблеми з діапазоном, диханням, регістрами; заняття проводились несистематично; обізнаний з основами гігієни голосу, правилами етичного поводження в творчо-педагогічному колективі та застосовує ці знання на практиці; несистематично вів письмові спостереження (індивідуальний план, щоденник, діагностична карта) та сфальшував звіт.
- 35–59–FX–незадовільно** Випускник бакалаврату в ході педагогічної практики продемонстрував низький рівень володіння методикою проведення індивідуальних занять із учнем; не дотримувався правил етичного поводження в творчо-педагогічному колективі.

1–34–F–незадовільно Дану оцінку отримують випускники бакалаврату за невідповідність усім зазначеним вище фаховим критеріям, що свідчить про необхідність обов'язкового повторного вивчення дисципліни «Педагогічна практика».

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА

Передбачається у межах вивчення навчальної дисципліни участь студентів у міжнародних та вітчизняних конференціях, конкурсах творчих робіт, круглих столах, відвідування культурно-мистецьких заходів, театрів, мистецьких експозицій та виставок, музичних фестивалів, конкурсів, концертів тощо.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів) : підручник для музичних ВНЗ / видання третє, доповнене та перероблене. Київ, Видавець Бихун Ю. В., 2017. 218 с.
2. Антонюк В. Г. Постановка голосу : посібник для музичних ВНЗ. Київ : Українська ідея, 2000. 68 с.
3. Антонюк В. Г. Українська вокальна школа: етнокультурологічний аспект : монографія. Київ : Українська ідея, 2001. 144 с.
4. Антонюк В. Г. Етномузикологічні чинники навчання співу : наукове дослідження. КНУКіМ. Київ : Українська ідея, 1999. 24 с.
5. Антонюк В. Г. Видатний педагог-концертмейстер класу камерного співу Зоя Юхимівна Ліхтман // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. № 1 (42). Київ, 2019. С. 135–145.
6. Антонюк В. Г. Олена Муравйова – професор Музично-драматичної школи Миколи Лисенка // Часопис НМАУ імені П. І. Чайковського. № 2 (35). Київ, 2017. С. 87–100.
7. Антонюк В. Г. Орфоепія у художньому співі : дослідницька праця. КНУКіМ. Київ : Українська ідея, 1999. 24 с.
8. Антонюк В. Г. Педагогічний подвиг Миколи Кондратюка // Часопис НМАУ імені П. І. Чайковського. № 4 (21). Київ, 2013. С. 86–94.
9. Антонюк В. Г. Професійна діяльність вокалістів як мотиваційний процес // Мистецтвознавчі записки: зб. наук. праць ДАКККіМ. № 2 (8). Київ, 2005. С. 96–105.
10. Антонюк В. Г. Формування індивідуального виконавського стилю: культурно-антропологічний аспект: наукове дослідження. КНУКіМ. Київ : Українська ідея, 1999. 24 с.
11. Антонюк В. Г. Український традиційний спів як феномен культури // Наукові записки Тернопільського педуніверситету ім. В. Гнатюка. Вип. 1 (6) : Мистецтвознавство. Тернопіль, 2001. С. 33–37.
12. Антонюк В. Г. Школа сольного співу // Академія музичної еліти України: Історія та сучасність. Київ : Музична Україна. 2004. С. 435–454.
13. Антонюк В. Г. Як ми говоримо (проблеми мовної культури вокалістів) // Науковий вісник НМАУ імені П. І. Чайковського. Вип. 14 : Музичне виконавство. Кн. 6. Київ, 2000. С. 166–174.
14. Антонюк В. Г. Cantare con pso fiato в теорії співу М. Гарсії та сучасних дослідженнях // Українське музикознавство. Вип. 37. Київ, 2011. С. 343–356.

15. Антонюк В. Г., Гнидь Б. П. Вокальний факультет. Спеціалізація «Спів» // Академія музичної еліти України: Історія та сучасність. Київ : Музична Україна. 2004. С. 150–155.
16. Батталья Еліо. Про виконання творів Верді // Музика. № 2. Київ, 1975. С. 22–24.
17. Востряков О. А. Сучасна практика підготовки оперних співаків у системі «вуз – театр» // Науковий вісник НМАУ імені П. І. Чайковського. Вип. 5: Музичне виконавство. Кн. 4. Київ, 2000. С. 177–183.
18. Вотріна В. В. Мистецтво співу і вокальна методика М. Е. Донець-Тессейр. Київ : НМАУ імені П. І. Чайковського, 2001. 272 с.
19. Гладишева А. О. Сценічна мова: дикційна та орфоепічна нормативність. Київ : КДіТМ, 1996. 204 с.
20. Гмиря Б. Р. Бесіди про вокал // Борис Гмиря / статті, листи, спогади. Київ : Муз. Україна, 1975. С. 68–85. 208 с.
21. Гнидь Б. П. Виконавські школи України: Кафедра сольного співу НМАУ ім. П. І. Чайковського (1971–2001) : посібник. Київ : НМАУ імені П. І. Чайковського, 2002. 94 с.
22. Гребенюк Н. Є. Вокально-виконавська творчість: психолого-педагогічний та мистецтвознавчий аспекти: монографія. Київ : НМАУ імені П. І. Чайковського, 1999. 269 с.
23. Давидов М. А. Теорія виконавської майстерності в працях українських дослідників // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Вип. 3: Музичне виконавство. Київ, 1999. С. 7–22.
24. Зигмунд Фрейд. Поет і фантазування // Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. За редакцією М. Зубрицької. Львів : Літопис, 1996. С. 83–90.
25. Євтушенко Д. Г. Роздуми про голос : нотатки педагога-вокаліста. Київ : Музична Україна, 1979. 91 с.
26. Знаменська О. В. Культура мови у співі. Київ : Держвидав, 1959. 156 с.
27. Кабка Г. М. Розвиток та роль педагогічного артистизму у творчій діяльності на прикладі специфіки його формування у музиканта-педагога // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури : зб. наук. праць Держ. акад. керівних кадрів культури і мистецтв та Нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. Київ : НАКККиМ, 2009. Вип. 22. С. 336–341.
28. Колодуб І. С. Питання теорії вокального мистецтва. Харків, 1995. 120 с.
29. Колодуб І. С. Практичні поради педагога-вокаліста. Київ : Муз. Україна, 2010. 54 с.
30. Комісаров О. В. Початкове навчання співу на фонетичній основі української мови. Київ : ІСДО, 1995. 88 с.
31. Костюк О. Г. Сприймання музики і художня культура слухача. Київ : Наукова думка, 1965. 123 с.
32. Курінский В. О. Українська ПостПсихологічна Автодидактика. Київ : ЗАТ «Віпол», 2006. 484 с.
33. Кушка Я. С. Методика навчання співу : посібник з основ вокальної майстерності. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2010. 288 с.
34. Ліхтман З. Е. Про роботу в класах камерного співу консерваторії // Науковий вісник НМАУ імені П. І. Чайковського: Зі спадщини майстрів, кн. 1. Київ, 2003. С. 127–143.
35. Лисько Зіновій. Музичний словник / репринтне видання. Київ : Музична Україна, 1994. 168 с.
36. Мадішева Т. П. Співак і мова (культура співу мовою оригіналу: теорія і практика) : навч. посіб. Харків : Штрих, 2002. 160 с.

37. Маслій К. С. Виховання голосу співака : навч. посіб. Рівне : «ЛІСТА», 1996. 120 с.
38. Микиша М. Б. Практичні основи вокального мистецтва / літ. виклад М. І. Головащенко. Вид. 2. Київ : Музична Україна, 1985. 80 с.
39. Михайлець В. В. Напрямки самостійної роботи у вокальному вихованні // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти: зб. наук. ст. / Харк. нац. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків, 2019. Вип. 53. С. 56–74.
40. Мишуга Олександр: Спогади. Листи. Матеріали / упор., підг. текстів, вст. стаття та прим. М. І. Головащенко / Мишуга О. П. Київ : Музична Україна, 1971. 780 с.
41. Моляко В. О. Проблеми психології творчості // Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць / За ред. В. О. Моляко. Т. 12. Вип. 6. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 352 с.
42. Муравйова О. О. Спогади. Матеріали / упор. та прим. Г. І. Філіпенко. Київ : Муз. Україна, 1984. 150 с.
43. Паторжинський І. С. Важливі питання в комплексному вихованні актора-співака // КДК імені П. І. Чайковського: Науково-методичні записки. Т. 2. Вип. 3-й: Питання вокального мистецтва / Редкол.: Гузій В. М. та ін. Київ : Мистецтво, 1964. С. 30–33.
44. Піхманець Р. В. Психологія художньої творчості (теоретичні та методичні аспекти). Київ : Наукова думка, 1991. 164 с.
45. Рибалка В. В. Психологія розвитку творчої особистості : навчальний посібник. Київ : АПН України. Ін-т пед. і психолог. проф. освіти, 1996. 236 с.
46. Стахевич О. Г. З історії вокально-виконавських стилів : посібник. Вінниця : Нова книга, 2013. 176 с.
47. Стахевич О. Г. Основи вокальної педагогіки. Ч. 1: Природно-наукові теорії співу: навч. посіб. для муз. та пед. ВНЗ. Харків-Суми, 2002. 92 с.
48. Чабаненко В. А. Основи мовної експресії. Київ : Вища школа, 1984. 166 с.
49. Юнг К. Г. Архетипи і колективне несвідоме / пер. з нім. Львів : Астролябія, 2012. 588 с.
50. Юнг К. Г. Психологічні типи / пер. з нім. Львів : Астролябія, 2010. 692 с.
51. Юнг К. Г. Нариси щодо символіки самості / пер. з нім. Львів : Астролябія, 2016. 432 с.
52. Gerald Martin Moore. Singer and Accompanist. London, 1953. 248 s.
53. Husson Raoul. Étude théorique et expérimentale de la sirène glottique et contributions diverses à la théorie des pavillons. Paris, 1965. 262 p.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Фрагменти вокальних, музичних, музично-драматургічних творів у виконанні різноманітних артистів, ансамблів та оперних труп – провідних майстрів сцени різних країн.